

Vrstniški projekt - spodbujanje vrstniške pomoči

Peer counselling - encouraging peer help

Jana Svetlikova

Povzetek

Jana Svetlikova, dr. sci., Departement of educational trainers and social education, Faculty of Education, Comenius University Bratislava, Bajzova 10, 82108 Bratislava, Slovaška. *Prispevek seznanja bralca s projektom vrstniškega svetovanja srednješolcev, v katerem sodeluje tudi Oddelek za izobraževanje mentorjev ter za socialno pedagogiko s Pedagoške fakultete, Komenskega univerza v Bratislavi in pa civilna organizacija "New Hope". V članku so predstavljena teoretska izhodišča, vsebina, usmeritve, predvsem pa izkušnje z izvajanjem projekta.*

Ključne besede: vrstniško svetovanje, prostovoljno delo, ogroženi otroci

Abstract

The article presents the project of peer counselling for high school kids with participants: the Department for Teaching the Teacher and Social Pedagogy at the Faculty of Education, Ljubljana; Komenski University, Bratislava, and civil organisation New Hope. The article explains the theoretical positions, contents, trends, and experience gained in the project.

Key words: *peer counselling, voluntary work, children at risk*

Uvod

Pred nekaj leti se nam je ponudila možnost za dejavno sodelovanje pri treningih vrstniškega sodelovanja, ki jih je organizirala Univerza J. Hopkins na Češkem in Slovaškem. Porodila se nam je ideja za vrstniško svetovanje, ki bi delovalo v naših razmerah. To nas je tedaj močno spodbudilo, hkrati pa smo se zavedali potrebe po prilagoditvi te metode in samega treninga našim razmeram, kot tudi potrebe po oblikovanju celotne podporne mreže, brez katere bi tudi najboljši program ne vzdržal.

S podporo fundacije PHARE smo l. 1998 znotraj projekta *Izobraževanje prostovoljnih socialnih delavcev za delo z ogroženimi mladimi* ustvarili izobraževalni tečaj, imenovan Prva pomoč za občutljivejše otroke. Ta tečaj je tudi bistvo celega projekta, ki ga je realizirala civilna organizacija "New Hope". Ta organizacija torej prireja tečaje pa tudi posreduje med koordinatorji ter celotno podporno mrežo, izdaja informativno brošuro, pridobiva materialna sredstva in deluje kot sedež projekta.

Teoretična izhodišča projekta

Projekt vrstniškega svetovanja med srednješolci je izobraževalni program, katerega cilj je razvijati prostovoljne dejavnosti in prosocialno usmerjenost srednješolcev. Dejstva kažejo, da se velik del adolescentov težko sooča s čustvenimi poškodbami iz otroštva, kot tudi s težavami, ki jih prinaša sama adolescence in jih mladi občutijo kot ponižanja, žalitve ali zlorabe s strani nekaterih odraslih, ki so jim blizu - staršev, sorodnikov, vrstnikov ali učiteljev. Mladi trpijo, ne drznejo si govoriti o svojih težavah z odraslimi, ker se bojijo, da bi jih ti potem zavrnili, zasmehovali ali pa razkrili njihove osebne težave. Bolj kot odraslim mladi zaupajo vrstnikom, do njih so bolj odprti. Ta odprtost v mnogih primerih že sama po sebi deluje terapevtsko. Njen vpliv pa je toliko večji, če zmore poslušalec drugo osebo na pravi način usmerjati in ji tako pomagati, da bi bolje razumela samo sebe, pa tudi da bi našla rešitev zase. Po drugi

strani pa je lahko nekvalificirana intervencija v takem primeru prejškodljiva kot koristna.

Vrstniško svetovanje in posredovanje se je v mnogih državah izkazalo kot prispevek k reševanju konfliktov pri mladih. Da pa bi bil učinkovit, potrebuje ta pristop ljudi, ki bi bili strokovno pripravljeni na tovrstno delo, predvsem pa zanj v zadostni meri motivirani.

Naš projekt se naslanja na notranje motivirane mlade ljudi, ki izhajajo iz skupine mladih kristjanov, ter prostovoljce, ki želijo delati dobro svojim kolegom. Pomagati drugim je najboljši način za osebnostno rast, saj posamezniku, ki pomaga, ne pušča občutka samozadostnosti ter ga prek soočanja tako z uspehi kot tudi z razočaranji spodbuja k razvoju. Poleg tega pomoč sočloveku posameznika bogati z izkušnjami, pridobljenimi iz stikov z drugimi. Sodelovanje v projektu torej prinaša dvojno korist: ne le mladim, ki so deležni pomoči, pač pa tudi tistim, ki pomagajo.

Namen projekta

Nameni projekta so naslednji:

1. Med srednješolci zasejati temeljno znanje o medčloveški pomoči ter to znanje tudi uporabiti v dobro mladih, ki se težje soočajo s svojimi problemi.
2. Vsako leto osnovati novo skupino mladih (od 14.18 let), odločenih, da bodo prostovoljno delali s svojimi kolegi, ki se še iščejo ter trpijo zaradi čustvenih pretresov iz otroštva ali adolescence.
3. Izvajati praktično pomoč v obliki pogovorov “na štiri oči” s kolegi skupinskih diskusij in javnih srečanj s strokovnjaki, ki se ukvarjajo z vprašanji, ki zanimajo mlade.
4. Spodbuditi in opogumiti mlade, da bi izkušnje, pridobljene s svetovanjem pri projektu, uporabili tudi kasneje v življenju, na primer v pedagoških poklicih ter ostalih oblikah dela z ljudmi.
5. Opremiti mlade prostovoljce z neizogibnim strokovnim predznanjem, jih supervizijsko spremljati ter jih opogumljati ves čas njihove vključenosti v projekt.
6. Ustvariti mrežo vrstniških svetovalcev ter njihovih odraslih, poklicnih terapevtov, ki mladim svetovalcem nudijo nepogrešljivo

supervizijo in so hkrati pripravljeni prevzeti nase tiste primere, ki presegajo zmožnosti prostovoljcev.

Vsebina vrstniškega svetovanja

1. Tečaj "Prva pomoč za občutljivejše otroke"

Ta tečaj je nujni pogoj za nadaljnje sodelovanje v projektu vrstniškega svetovanja. Tečaj traja tri vikende, ter je sestavljen iz štirih programskih enot:

- motivacija in osebnostne zmožnosti za delovanje v projektu
- uvod v težave čustvene narave
- osnovne svetovalne vsebine za delo s posameznikom (Človekovo vedenje ter medosebni odnosi, Aktivno poslušanje, Odgovori, ki pomagajo, Odgovorno odločanje)
- Razprave ter pogovori v majhnih skupinah

Tečaje organiziramo sami, da bi ustvarili pogoje za trdnost skupine. Skupaj s kolego Emilom Komarikom smo odgovorni za izobraževalne dejavnosti, smo pa tudi avtorji gradiva.

2. Svetovalna služba

Svetovalna služba je v bistvu praktična dejavnost usposobljenih svetovalcev. To pomeni, da so pripravljeni priskrbeti svetovalno pomoč svojim kolegom, ki to pomoč potrebujejo. Svetovanje pomeni predvsem aktivno poslušanje in pomoč pri osredotočanju na problem. V zahtevnejših primerih je mladi svetovalec neposredno povezan s strokovnjakom, ki je del podporne mreže vrstniškim svetovalcem.

3. Skupinska klubska srečanja

Srečanja so redna in odprta za vse učence določene šole. Teme pogovorov so usmerjene k reševanju medosebnih odnosov in osebnostnega razvoja mladega človeka. Vsak udeleženec dobi delovne liste, predviden pa je tudi čas za odprto ter namensko razpravo. Zadeva teme, kot so: Če bi me ljubil...(vrednote in vedenje), Nihče ni popoln (grešnost), Si lahko to privoščiš? (razvedrilo in njegove posledice), Ob živce me spravljáš! (jeza), Jezus je pot (deliti, zapovedi), *Nikogar nimam (prijateljstvo)*.

4. Pogovori s strokovnjaki

Del pomoči, namenjene šolarjem, je tudi sklop diskusijskih srečanj strokovnjakov z znanstvenega, socialnega, kulturnega ali političnega področja, z naslovom "Različni pogovori o življenju". Ljudje na teh srečanjih govorijo o lastnih izkušnjah pri delu, svojem odnosu do dela in o razlogih, zakaj to počnejo. Srečanja potekajo štirikrat letno, vsakič z drugim gostom.

5. Obveščanje javnosti

Obvestila o rednih in občasnih aktivnostih vrstniških skupin so predstavljena na šolski oglasni deski in na informacijskem plakatu.

6. Povezave z lokalnimi koordinatorji

Lokalni koordinatorji so izbrani pedagoški delavci, ki v posameznih mestih vzdržujejo povezave s šolskimi vrstniškimi skupinami. Njihova naloga je ohranjati motivacijo in skrb za kakovostno delo vrstniških skupin.

Kdo vse dela pri projektu

Delavci pri projektu naj bi prešli, v primeru izpolnjenih pogojev polno razvitega prostovoljnega dela, tri stopnje vključenosti.

Mladinci – učenci prvega letnika, ki so že bili na strokovnem usposabljanju, vključeni v skupinske oblike dela, še vedno pa ne usposobljeni za delo individualnih svetovalcev.

Aktivisti – najpogosteje učenci drugega in tretjega letnika, organizirani v vrstniških skupinah določene šole. Aktivisti imajo za seboj že dve leti tovrstnega dela.

Veterani – vsi tisti, ki so opravljali aktivno službo, pa so še vedno pripravljeni na določen način sodelovati.

Poleg učencev pa izvajanje projekta omogočajo še naslednji ljudje:

Učitelji – svetovalci – pomembno je, da je vsaka vrstniška skupina vključena v šolo. Zato potrebuje enega od učiteljev za svetovalca. Naloga tega učitelja je, da vzdržuje stike z vodstvom šole ter ima položaj vodilnega strokovnega svetovalca.

Lokalni koordinatorji – ti koordinirajo aktivnosti vrstniških skupin v določenem mestu, so kanali za sporazumevanje med voditelji projekta ter skupinami. Trenutno deluje na Slovaškem šest lokalnih koordinatorjev.

Mentorji – so dodatno usposobljeni strokovnjaki z univerzitetno izobrazbo pedagoške ali psihološke smeri. Njihova naloga je izobraževanje začetnikov. Usposabljanje teh ljudi poteka na naši fakulteti. Tudi študentje, ki v času študija opravijo trening vrstniškega svetovanja, imenovan *posebni izobraževalni program*, lahko postanejo mentorji.

Sodelujoče ustanove – Postopoma ustvarjamo krog strokovnjakov - psihologov, družinskih svetovalcev, zdravnikov, duhovnikov in drugih, ki bi bili pripravljeni skrbeti za mlade ljudi, katerih težave presegajo zmožnosti vrstniških svetovalcev.

Prve izkušnje s projektom

V letih 1999 in 2000 smo poskusno izpeljali izobraževalni program in s tem izobraževanje petih malih skupin v različnih mestih Slovaške. Programa se je udeležilo 46 srednješolcev. Izobrazili pa smo tudi štiri bodoče mentorje.

O dosedanjih izkušnjah smo se pogovarjali na evalvacijski konferenci, aprila 2000. Sodelavci so zaključili, da je za svetovalce največja težava dve leti trajajoče delo. Konkretna aktivnost v skupinah je bila znatno poenostavljena z najnovejšim priročnikom, t. i. "Debatnim priročnikom", v katerem so zajete teme, primerne za diskusije v skupinskih srečanjih. Teme so podane v obliki metodičnih pol.

Praktično usmerjena srečanja vrstniških skupin so pripomogla tudi v smislu zmanjševanja začetniškega strahu pred neuspehom. Izobraževanje je potekalo poleti. Na njem so bili poleg srednješolcev tudi študentje in pa odrasli iz različnih socialnih okolij. Mnogi bi si želeli pridobiti določene spretnosti, pa se iz različnih razlogov ne morejo pridružiti projektu. Teh ljudi ne zavračamo, pač pa razmišljamo o tem, da bi projekt preoblikovali.

Zdi se, da je uspešno izvajanje projekta ter osvajanje veščin pomoči za nekatere srednješolce miselno precej zahtevna naloga. V ta namen bomo verjetno oblikovali dodatno izobraževanje, usmerjeno predvsem v samospoznavanje in spoznavanje lastnih zmožnosti za vrstniško svetovanje. Ta program bomo ponudili kot prvega v seriji programov. Na podlagi tega izobraževanja se bo udeleženec lahko odločal glede svojega nadaljnjega sodelovanja pri projektu.

Literatura

Banská, M. (1999). Zmapovanie skúseností s peer programami na Slovensku. (The mapping of experience with the peer programs in Slovakia). The M.A. thesis. Pdf UK Bratislava. Thesis supervisor: J. Svetlíková.

Bianchi, G. - Lukšík, I. - Popper, M. (1995). Projekt vrstovníckeho vzdelávania v oblasti sexuality, AIDS a drog na Slovensku. (The project of the peer education in the area of sexuality, AIDS and drugs in Slovakia). In: MEDACTA, Proceedings, Nitra, pp. 93-98.

Bednařík, A. (1998). Vrstovnícké riešenie konfliktov v školách - peer mediácia. (The peer solution of conflicts at schools - peer mediation). Efeta, No. 3, Vol. VIII, pp. 6-7.

Fajmonová, P. (1996). Primární protidrogová prevence. Peer program. (The primary anti-drug prevention. Peer programme). Vychovávateľ, No. 4-4, pp. 32-36

Ivanovič, B. - Matula, Š. (1998). Peer programy a ich miesto v prevencii drogových závislostí. (Peer programs and their place in the prevention of drug addictions). Metodické centrum Bratislava

Komenský, J.A. (1892). Informatorium školy materskej. (The informatorium of the kindergarten). Vyd. Slavo Čebratský vl. nákladom v Ružomberku

Nešpor, K. (1995). Stredoškólači o drogách, alkohole, kôuření a lepších věcech. (Secondary-school students about drugs, alcohol, smoking and better things). Portál Praha

Petlák, E. (1998). Málotriedna škola. (A few-class school). Metodické centrum Bratislava

Peer Counselling Teacher Training Program. Internal material of OSF Bratislava

Strokovní članek, prejet decembra 2000.